

Monitor energetske izzivov v letu 2021

World Energy Issues Monitor

Monitor energetske izzivov je poročilo, ki ga Svetovni energetski svet (WEC) objavlja od leta 2009, na svetovni ravni pa prispeva k razpravi o izzivih na področju energetike. Svetovni energetski voditelji poročilo ocenjujejo kot pomembno orodje za razumevanje negotovega okolja in dejavnikov, ki vplivajo na njihove odločitve in strateško načrtovanje.

Pri pripravi vsebinskih podlag za poročilo je tokrat sodelovalo 2.500 energetske voditeljev iz 108 držav iz vsega sveta, zajema pa 60 nacionalnih pogledov iz šestih svetovnih regij. Pri snovanju poročila je aktivno sodelovala tudi Sekcija SNK WEC Slovenija, ki deluje v okviru Energetske zbornice Slovenije (EZS).

Priloga poročilu je tudi prosto dostopno interaktivno spletno orodje (<http://www.im.worldenergy.org/>), ki omogoča aktivno pregledovanje in vizualizacijo zemljevida podatkov po regijah oziroma državah skozi določeno časovno obdobje. Energetske izzivi so zajeti v petih sklopih:

- globalni trendi in makroekonomika,
- socialni vidiki,
- nove tehnologije,
- energetska politika in poslovno okolje,
- okolje.

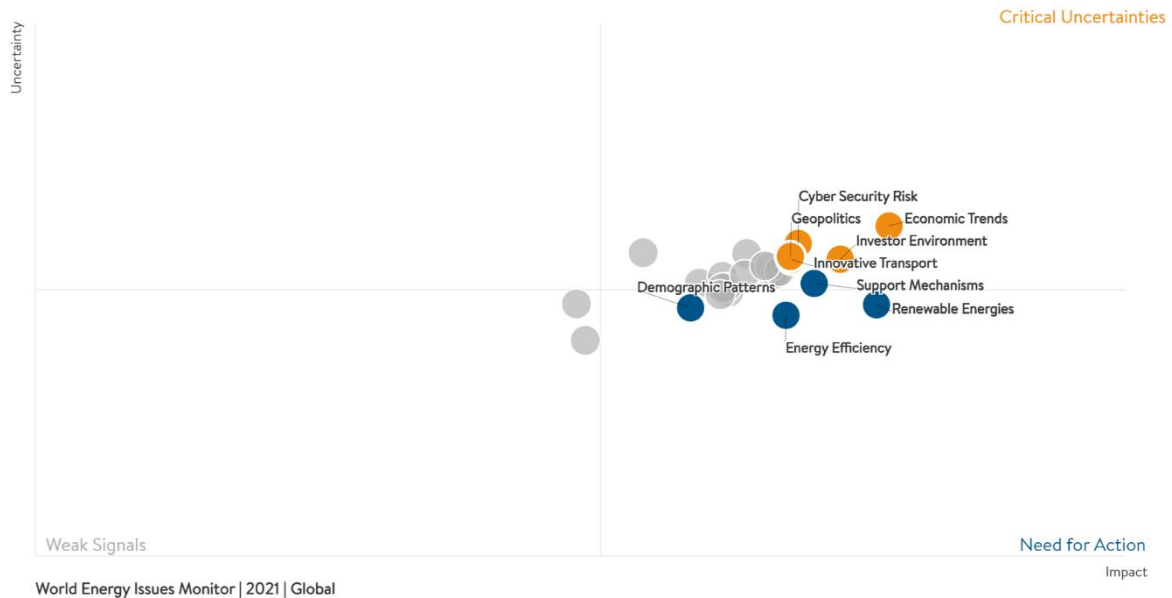
Zemljevidi podatkov energetske izzivov podrobneje prikazujejo zlasti izzive z visoko negotovostjo ter pomembnim vplivom («Critical Uncertainties») in prednostne naloge, ki so si jih države zastavile na področju energetske politik («Need for Action»).

V letu 2021 se poročilo bistveno razlikuje od preteklih poročil, saj je pandemija COVID-19 močno zaznamovala tudi energetski sektor. Energetske voditelji so poglede na tveganja, priložnosti in prioritete v zadnjem letu radikalno spremenili. Na eni strani so se negotovosti glede gospodarskih trendov v primerjavi s preteklim letom povečale za tretjino, na drugi strani pa se povečuje tudi osredotočenost na socialne vidike, povezane s hitrejšim energetskim prehodom in bolj ambicioznimi podnebnimi cilji. Vprašanje cenovne dostopnosti energije se je hitro dvignilo na prednostni seznam industrije: pomen tega izziva v poročilu je kar za 20 odstotkov večji kot pred letom dni. Pojavljajo se nove generacije digitalnih energetske storitev in energetske podjetnikov. Vedno bolj se osredotočamo na rešitve, ki so usmerjene v hitro spreminjajoče se vzorce globalnega in lokalnega povpraševanja.

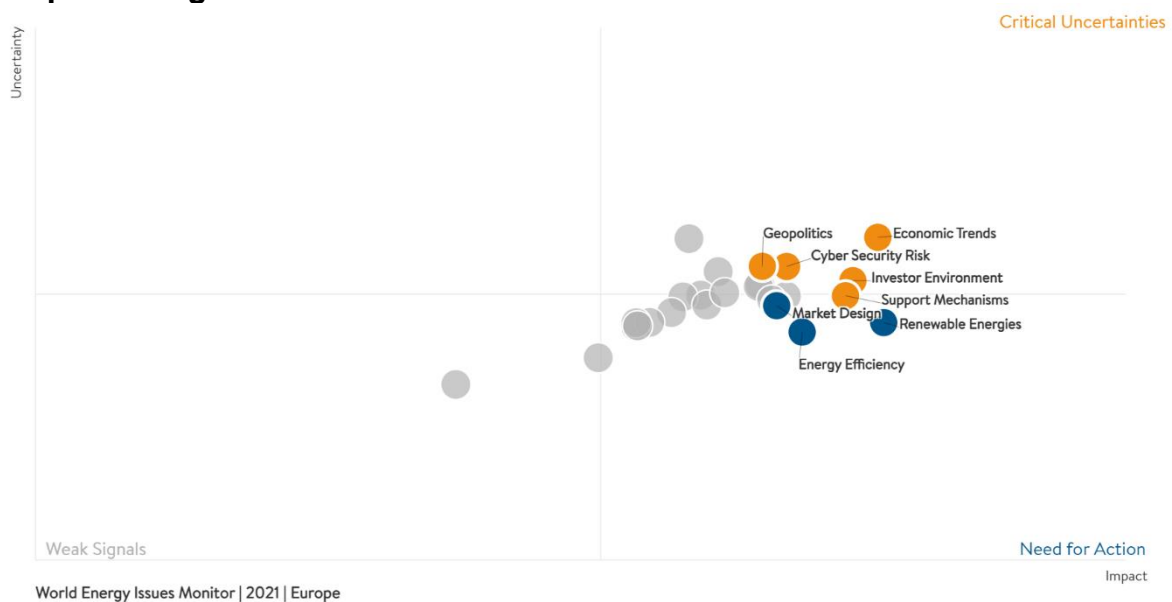
Globalni energetske izzivi

Globalni energetske izzivi so sinteza vseh nacionalnih izzivov. Ne preseneča, da so globalno glavne kritične negotovosti povezane s gospodarskimi trendi in negotovim oz. nestabilnim investicijskim okoljem. Sledijo pa še geopolitika, kibernetška varnost, oskrba z energijo in zmanjševanje emisij. Te negotovosti predstavljajo bistven odmik od rezultatov poročila leta 2020, ko so bile kritične negotovosti povezane z

makroekonomskimi tveganji in nestanovitnimi cenami surovin. Med ključnimi področji ukrepanja so izpostavljeni OVE in energetska učinkovitost.

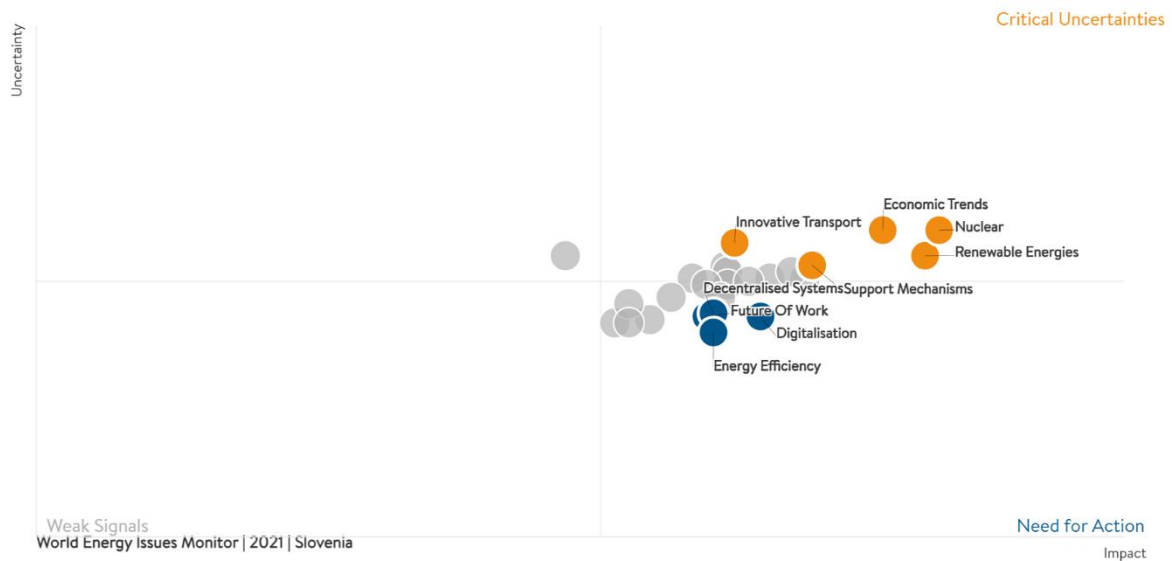

Evropski energetska izzivi

Tako kot na svetovni ravni so tudi v Evropi na seznamu kritičnih negotovosti v ospredju gospodarski trendi. Učinki pandemije so pretežno ekonomske narave, kar vpliva na investicijske potrebe tudi v energetske sektorju. Pred pandemijo je bil v številnih evropskih državah v ospredju ambiciozni načrt podnebne nevtralnosti do leta 2050. Spremembe teh prioritet in načrtov v obdobju okrevanja po pandemiji (še) ni opaziti. Še več: številne države »zelene politike okrevanja« ocenjujejo kot pravo pot nazaj k gospodarski rasti. Da pa bi uresničile ukrepe, potrebne za energetske prehod, bo treba obstoječe regulativne okvire in tržne zasnove po vsej Evropi bistveno spremeniti.

Slovenski energetske izzivi

Leto 2020 je bilo za Slovenijo na področju energetske in podnebne politike polno izzivov. Vlada je v skladu z zavezo iz Uredbe o upravljanju energetske unije EU 2018/1999 sprejela Celoviti nacionalni energetski in podnebni načrt (NEPN). V Sloveniji namreč ni bilo dolgoročne energetske strategije (zadnja je bila sprejeta leta 2004), kar je za energetski sektor predstavljalo kritično negotovost. Čeprav NEPN po oceni Evropske komisije potrebuje nadaljnje izboljšave (zlasti na področju obnovljivih virov energije - OVE), pa zagotavlja jasnejši okvir z energetskimi in podnebnimi cilji do leta 2030 s pogledom do 2040 in 2050. Slovenija je tudi v postopku priprave dolgoročne podnebne strategije do leta 2050 in nacionalne strategije opuščanja premoga po načelih pravičnega prehoda.

Kritično negotovost za Slovenijo glede na rezultate poročila predstavljajo tudi OVE. Oktobra je bila podpisana koncesijska pogodba za izkoriščanje vodnega potenciala srednje Save. Z izkoriščanjem celotnega potenciala oz. z dokončanjem verige bi pridobili dodatno 1 TWh električne energije iz OVE. Projekt temelji na verigi 9-12 novih hidroelektrarn (odvisno od postopka prostorskega načrtovanja), ki bo povečala trenutno proizvodnjo električne energije v Sloveniji za skoraj 10 odstotkov, obstoječo proizvodnjo hidroelektrarn za več kot 20 odstotkov in delež OVE v električni energiji za 25 odstotkov. To bo Slovenijo nekoliko približalo cilju doseganja zavezujočega nacionalnega deleža OVE v bruto končni porabi energije do leta 2030, saj 25-odstotni delež OVE do leta 2020 ni bil dosežen. Sicer pa je Slovenija v postopku implementacije zakonodajnega svežnja EU – Čista energija za vse Evropejce. Novi Zakon o obnovljivih virih energije in Zakon o oskrbi z električno energijo (z novimi določbami o zasnovi trga) lahko skupaj s poenostavljenimi postopki prostorskega načrtovanja in izdaje dovoljenj izboljšajo negotovost na področju obnovljivih virov. Izpostaviti velja še, da ima Slovenija najvišji delež zavarovanih območij Natura 2000 v EU (38 odstotkov državnega ozemlja), zaradi česar je prostorsko načrtovanje projektov obnovljivih virov zelo zahtevno.

Slovenija ima v strukturi proizvodnje električne energije dobro razvejano mešanico energetskega virov - 1/3 OVE, 1/3 jedrska energije in 1/3 fosilna goriva. Pomemben element oskrbe z električno energijo je domači lignit. Posebnost majhnega energetskega sistema v Sloveniji je, da tretjino celotne proizvodnje električne energije v državi zagotavlja ena 600 MW termoelektrarna na premog (lignit), ki ga pridobivajo v bližnjem podzemnem rudniku lignita. Zemeljski plin predstavlja približno 10-odstotni delež v porabi primarne energije, predvsem za industrijo in distribucijo.

Ena ključnih nalog Slovenije za doseg podnebne nevtralnosti do leta 2050 je priprava Nacionalne strategije za postopno opuščanje premoga in prestrukturiranje premogovnih regij v skladu z načeli pravičnega prehoda, ki bo sprejeta leta 2021. Investicije, podprte s sredstvi EU Sklada za pravični prehod in nacionalnimi finančnimi viri (npr. Sklad za podnebne spremembe, državni proračun itd.), bodo omogočile revitalizacijo regij z različnimi energetske, socialne, ekološke in raziskovalne projekti.

Jedrska energija ostaja med slovenskimi prednostnimi nalogami. Jedrska elektrarna Krško (NEK), katere proizvodnjo in lastništvo si enakovredno delita Slovenija in Hrvaška, predstavlja več kot 30 odstotkov slovenske proizvodnje električne energije. Leta 2016 se je življenjska doba NEK podaljšala do leta 2043. Medtem vlada razpravlja o možnosti gradnje druge jedrske elektrarne - odločitev naj bi bila sprejeta do leta 2027.

V plinskem sektorju je zastavljen okvirni cilj doseči vsaj 10 odstotkov obnovljivega metana ali vodika v omrežju do leta 2030. Sistem plinovodov bo tako postopoma omogočal razogljičenje, zlasti v industriji, kjer ima uporaba plina dolgo tradicijo. Možnosti obstajajo tudi v elektroenergetskem sektorju, predvsem za pokrivanje dodatnih potreb po električni energiji in omogočanje prehoda s premoga na zemeljski plin ter kasneje tudi na obnovljive pline. Dober primer je prehod s premoga na plin v Ljubljani, v največji kogeneracijski elektrarni v Sloveniji. Prehod v letu 2021 bo zmanjšal porabo premoga v elektrarni za 70 odstotkov ter emisije CO₂ in delcev v glavnem mestu Slovenije.

Medtem ko ima elektroenergetika velik potencial za zmanjšanje emisij, je treba tudi poudariti, da je na tem področju že veliko storila. V Sloveniji so se emisije iz elektroenergetskega sektorja med letoma 2005 in 2018 zmanjšale za približno 25 %, takšnega padca pa ne beleži noben drug sektor. Na drugi strani pa so se v istem obdobju emisije iz prometa dejansko povečale za skoraj 32 %. Tako morajo drugi sektorji, kot so promet, industrija, ogrevanje in hlajenje, stavbni sektor, intenzivneje prispevati k prehodu na podnebno nevtralnost z energetske učinkovitostjo, elektrifikacijo, razvojem shranjevanja energije, uporabo vodika in novimi tehnologijami.

dr. Ivan Šmon, MBA
predsednik sekcije SNK WEC

Karina Medved Bregar
podpredsednica sekcije SNK WEC